

דף הבית | ארנון סגל

180 שנות צילום בהר

במוזיאון מגדל דוד נפתחת היום, יום שישי, תערוכת תמונות של הר הבית שמקיפה את תולדות המקום המתועד הזה מאז המצאת המצלמה ועד ימינו הצצה נדירה למעמקי העבר דרך עין העדשה, באדיבות המוזיאון

תמונה ראשונה של הר הבית, 11.12.1839

אוצרי התערוכה הניחו את ידם על תחריט שמשמר כנראה צילום ראשון אי פעם של הר הבית. התחריט נחרט חודשים אחדים בלבד אחרי שכפריו נרשם פטנט על הדאגרוטיפ – הטכניקה שאפשרה קיבוע תמונות לזמן ארוך יחסית. ב-11 בדצמבר 1839 הופיעו בירושלים שני צעירים צרפתים, הוראס ורנה זפרגריק גופיל פסקל. הם נשלחו בידי מוציא לאור בשם לרבור כדי לצלם "מראות מפורסמים". בשל העידן המוקדם, התצלום עצמו לא נשמר לאורך ימים, והיה צורך להעתיק לתחריט את המראה שהתקבל בתצלום בטרם יימחק. התחריט הוא עדות בלתי אמצעית נדירה מאוד על מראה ירושלים מכיוון הר הזיתים בעת הקדומה ההיא, לפני 180 שנה. מי שאינם מוסלמים, אגב, לא הורשו בתקופה ההיא להיכנס למתחם הר הבית ולכן הצילום-התחריט בוצע מחוצה לו. התמונה ניתנה באדיבות מוזם התוכן הפתוח של מוזיאון גטי, קליפורניה.

הבית, ולצידו קיימת בורות גדולה מאוד בתחום. יש שאינם מודעים אפילו שאפשר לבקר במקום כיום, אינם יודעים מתי נוסד המתחם, מה קיים בו ומהו הסיפור העומד מאחוריו. לכן החלטנו להתמקד הפעם באתר הזה שבררך כלל אנו רואים רק מרחוק. "כעת הגיעה ההזדמנות להתקרב אליו בעזרת הצילומים, מאלו ההיסטוריים הראשונים ועד המילה האחרונה בתחום בעידן הטלפון החכם. זו תערוכה

הר הבית הוא נוכח נפקד בירושלים. תמיד היה שם ובכל זאת במשך שנים הנטייה הייתה להתעלם מקיומו, בוודאי בכמות מקצועיות, אמנותיות ורשמיות. לא עוד. אילת ליבר, מנכ"ל מוזיאון מגדל דוד, מספרת על הסיבות שבשלהן בחרו דווקא בנושא הזה לתערוכה החדשה המוצגת במוזיאון החל מהבוקר: "בשנים האחרונות נוכחנו לדעת שקיים עניין הולך וגובר בהיסטוריה של המקום הזה, הר

הר הבית הוא נוכח נפקד בירושלים. תמיד היה שם ובכל זאת במשך שנים הנטייה הייתה להתעלם מקיומו, בוודאי בכמות מקצועיות, אמנותיות ורשמיות. לא עוד. אילת ליבר, מנכ"ל מוזיאון מגדל דוד, מספרת על הסיבות שבשלהן בחרו דווקא בנושא הזה לתערוכה החדשה המוצגת במוזיאון החל מהבוקר: "בשנים האחרונות נוכחנו לדעת שקיים עניין הולך וגובר בהיסטוריה של המקום הזה, הר

אבן השתייה בכיפת הסלע, 1910-1920

יעקב בן-דב (1882-1968) נולד בעיירה פואלין ליד קייב. הוא תכנן ללמוד ציור באודסה וכדי לממן את לימודיו רכש ספר ללימוד צילום וכן ציוד מתאים וצילם את אנשי העיירה. מצד שני הוא היה גם ציוני נלהב ולכן ב-1907 מצא עצמו עולה ארצה ומתגורר בחצר פיינגולד שבשכונת נחלת שבעה בירושלים. במלחמת העולם הראשונה שירת כצלם רפואי בצבא הטורקי. בן-דב היה מתלמידי בצלאל הראשונים ופתח במוסד סדנת צילום. הוא סבב ברחבי הארץ וצילם את ההתיישבות, אירועי תרבות ודיוקנאות של אישי ציבור, השתתף בפעילות ציבורית ובאירועים היסטוריים. הוא אף הוציא לאור אלבומים, גלויות ושקופיות של מראות הארץ וההתיישבות ונחשב אבי הקולנוע בארץ. בתוך כך צילם בן-דב את נופי העיר העתיקה בסגנון ציורי ודרמטי. שנות פעילותו בירושלים: 1907-1960 בקירוב. אין לדעת מתי בדיוק צילם את התמונה של אבן השתייה, אך ההערכה היא שהרבר נעשה אי אז בין השנים 1910 ו-1920. לבן-דב חמש תמונות שצולמו בהר אשר הודפסו לימים בגלויות למכירה. בגלויה לעיל מדגיש בן-דב שמדובר במקום המקדש. נראה שלצלמים בני העלייה השנייה כמותו לא היו עכבות הלכתיות שמנעו מהם לעלות להר הבית, שהיה פתוח באותה עת לעלייה חופשית יחסית גם של לאימוסלמים.

היסולו באקראי של עבד אליקאדר אליחוסייני, מנהיג הבוחות הערביים בירושלים, בידי לוחמי הפלמ"ח בקסטל באביב תש"ח, הוא המאורע שעיצב יותר מכול את תוצאות מלחמת השחרור. יש הרואים בו את נקודת ההכרעה במערכה ההיא, זו ששברה את רוח הלחימה של הערבים. לוויתו של חוסייני נערכה בהר הבית ושם הוא קבור. לצידו נקבר בנו, פייסל חוסייני, (מת ב־2001) ומנהיגים מוסלמים נוספים. בעת הלוויה נמשו הערבים את הקסטל והגיעו בעשרות אלפיהם להר הבית, ואילו הפלמ"ח ניצל את ההזדמנות ושם וכבש אז את המצודה הנטושה השולטת על הדרך לבירה.

הלוויית עבד אל קאחר אל חוסייני
בהר, 9.4.1948

חוסייין מרחף ממעל, 1964

התצלום הזה, שצולם בידי לואיס מרדן האמריקני, התפרסם בכתבה במגזין "נשיונל גיאוגרפיק" בשנת 1964. הכתבה עסקה בירדן אבל העיתוי שנבחר היה סיום השיפוצים הנרחבים בהר, וכן ציפוי כיפת הסלע בציפוי מוזהב. עד אז, במשך מאות שנים ויותר מכך, זו הייתה עשויה עופרת שחורה בדיוק כמו כיפת מסגד אליאקצה של ימינו. בתמונה אפשר עדיין לראות את המנוף המשפץ מעל כיפת הסלע. בעת חתימת הסכם השלום עם ירדן בעבור שלושים שנה בדיוק, יש לדעת, שב חוסייין והטיס את מטוסו שלווה אז בשני מטוסי קרב ישראלים, וחג שלוש פעמים מעל הר הבית. גם אז נעשה הדבר בעקבות ציפוייה המחודש של כיפת הסלע בזהב בידי בית המלוכה ההאשמי.